W związku z możliwością składania uwag do projektów planów urządzenia lasu wraz z programami ochrony przyrody i prognozami oddziaływania projektów planów urządzenia lasu na środowisko, na lata 2016 – 2025 dla **Nadleśnictwa Cisna**, wnoszę o uwzględnienie następujących wniosków:

1. Podniesienie wieku rębności dla Jodły i Buka do 140 lat na terenie leśnictw przylegających do Bieszczadzkiego Parku Narodowego, oraz do granicy ze Słowacją, t.j. leśnictw: Smerek, Stare Sioło, Kalnica, Jaworzec, Okrąglik, Strzebowiska, Roztoki, Solinka, oraz do 130 lat w pozostałych leśnictwach Nadleśnictwa. Podniesienie wieku rębności dla jawora do 140 lat, oraz dla graba do 100 lat.
   Uzasadnienie:
   - Podniesienie wieku rębności spowoduje zwiększenie się ilości wielkowymiarowego drewna martwego koniecznego do przetrwania owadów saproksylobiontycznych,
   - Podniesienie wieku rębności spowoduje poprawienie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami, w tym gatunków ptaków- głównie dzięciołów, wymienionych w „dyrektywie ptasiej" ważnych dla Wspólnoty Europejskiej.
   - Ze względu na oddziaływanie trans graniczne w stosunku do Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz do Słowackiego Parku Narodowego Połoniny potrzebne jest zachowanie w pobliżu ich granic drzewostanów starszych z większą ilością martwego drewna wielkowymiarowego, by stworzyć bufor ochronny dla wyżej wymienionych gatunków i umożliwić rozprzestrzenianie się ich na nowe tereny.

2. Wyznaczenie stref przypotokowych o szerokości nie mniejszej niż 30 metrów od koryta potoku, mierzonych kartograficznie w rzucie poziomym, jako ostoi ksylobiontów, o powierzchni 1651,19 ha, według lokalizacji podanych w „Raporcie z inwentaryzacji gatunków saproksylicznych, w tym gatunków wskaźnikowych dla lasów naturalnych na terenie Nadleśnictwa Cisna na obszarze Natura 2000 PLC180001 BIESZCZADY" (Ryc.1.) opracowanym przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze i WWF Polska w 2015 roku i przekazanym RDLP w Krośnie.
   Uzasadnienie:
   - W strefach przypotokowych występuje większa koncentracja martwego drewna i starych drzew, jest tam wyższa wilgotność i głębsze zacienienie, co sprawia, że koncentrują się tu gatunki związane z lasem o charakterze pierwotnym: chrząszcze (np. *Ampedus melanurus*), mchy (np. *Buxbaumia viridis*), porosty (np. *Lobaria pulmonaria*), wątrobowce (np. *Nowellia curvifolia*). Koryta górskich potoków są też miejscem bytowania biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus.* Wobec tego utworzenie takich stref przyczyni się do ochrony tych gatunków oraz zachowania bioróżnorodności,
   - Wielkość sieci wyznaczonych przez Nadleśnictwo stref buforowych wokół potoków (154,31 ha) jest niewystarczająca i w dużym stopniu nie pokrywa się z miejscami występowania saproksylobiontów i *Carabus variolosus* podanymi w „Raporcie z inwentaryzacji gatunków saproksylicznych, w tym gatunków wskaźnikowych dla lasów naturalnych na terenie Nadleśnictwa Cisna na obszarze Natura 2000 PLC180001 BIESZCZADY" (Ryc.1). Konieczne jest wyznaczenie brakujących 1496,88 ha według lokalizacji Podanych w „Raporcie…", gdyż brak ochrony tych stref, jako ostoi ksylobiontów może doprowadzić do zaniku siedlisk wyżej wymienionych gatunków, co doprowadzi do ich wyginięcia na obecnych stanowiskach,

- W strefach tych występują duże trudności w pozyskiwaniu drewna, zwiększające koszty i powodujące większe niż w innych miejscach niebezpieczeństwo dla pracowników wykonujących prace leśne. Patrząc od strony ekonomicznej pozyskiwanie w tych miejscach nie jest opłacalne, za to korzyści płynące z ochrony przyrody są nieocenione.
- Biorąc pod uwagę ustną deklarację pracowników PGL LP wyrażoną na NTG, o nieingerowaniu w strefy, o których mowa, nie ma przeciwwskazań by uczynić wszystkie podane obszary ostoją ksylobiontów.

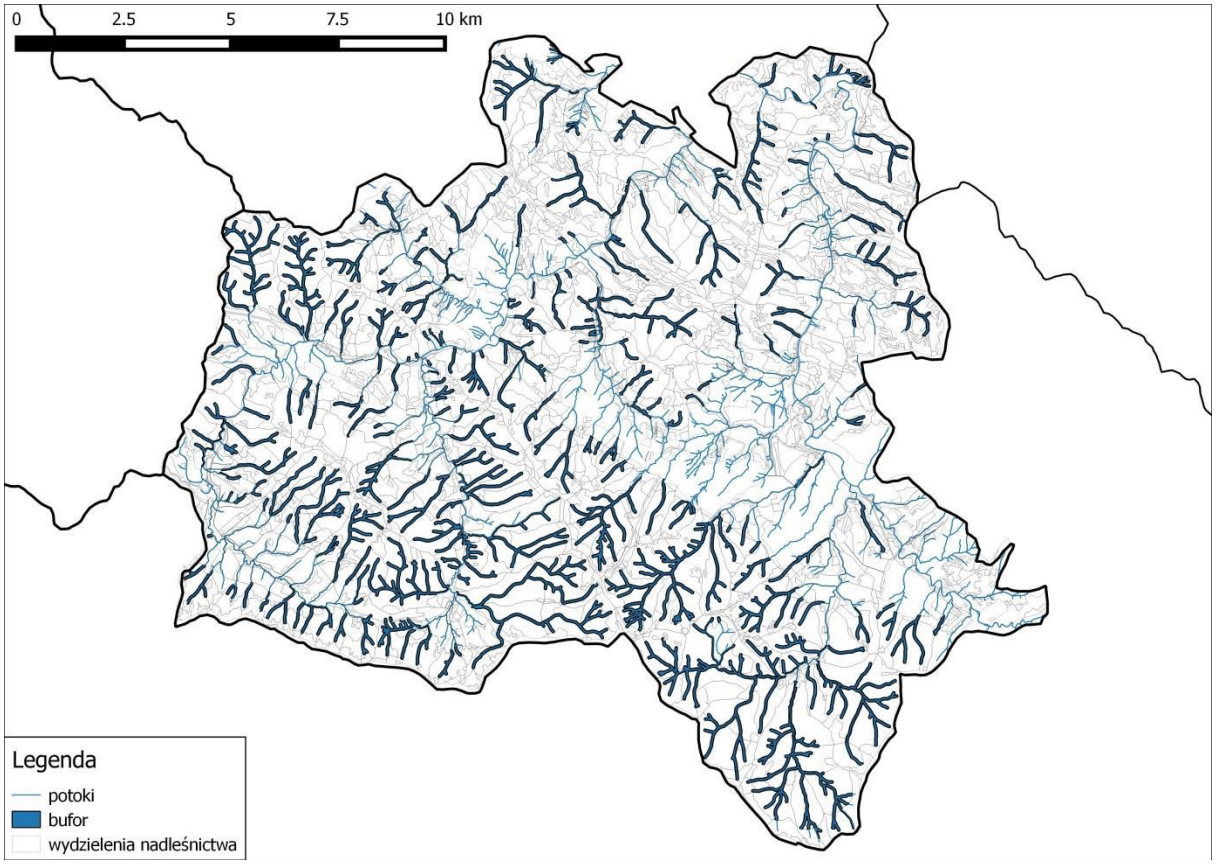

Ryc.1. Proponowane do ustanowienia, jako ostoje ksylobiontów strefy przypotokowe w Nadl. Cisna.

3. Utworzenie min. 100m stref w każdą stronę od szlaków turystycznych bez pozyskania drewna z możliwością usuwania drzew bezpośrednio zagrażających turystom.
   Uzasadnienie:
   - Z uwagi na wysokie walory turystyczne regionu i odwiedzanie go przez wielu turystów, utworzenie tego typu stref pozwoli na zwiększenie walorów krajobrazowych terenów przy szlakach turystycznych, przyczyni się do poprawy obrazu „Dzikich Bieszczadów" w oczach odwiedzających, oraz stanie się wizytówką Nadleśnictwa, jako instytucji pro- ekologicznej,
   - Utworzenie tego typu stref poprawi jakość ochrony przyrody przez zwiększenie się udziału drewna martwego a co za tym idzie pozwoli na zachowanie lub zwiększenie bioróżnorodności w wyżej wymienionych strefach.

4. Utworzenie buforu o szerokości 50 metrów wokół jaworzyn bez pozyskiwania drewna.
   Uzasadnienie:
   - Jaworzyny są siedliskami bardzo wrażliwymi na zmianę warunków glebowych, wilgotnościowych i świetlnych. Siedlisko narażone jest na zagrożenia, jak np. przypadkowe przeprowadzenie drogi zrywkowej, która może przyczynić się do odwodnienia terenu i zaniku

siedliska. Utworzenie strefy buforowej pozwoli na zapobieżenie ewentualnym zmianom w siedlisku i zachowaniu unikalnego charakteru jaworzyn.

- Jaworzyny porastają prawie zawsze strome stoki i miejsca wilgotne, w których pozyskiwanie drewna jest bardzo utrudnione lub wręcz niemożliwe, oraz niebezpieczne dla osób prowadzących prace leśne. Zwykle jaworzyny zajmują tylko część takiego stoku, a resztę takiego trudnego terenu porasta inne siedlisko równie problematyczne pod względem pozyskania. Wobec tego utworzenie buforu nie spowoduje strat w gospodarce leśnej, gdyż zwykle takie strefy i tak nie są użytkowane, bądź ich użytkowanie jest bardzo utrudnione i nieopłacalne ekonomicznie.
- Utworzenie tego typu stref wpłynie nie tylko na poprawę ochrony samych jaworzyn, ale również pozwoli na zwiększenie ilości wielkowymiarowego drewna martwego w ich sąsiedztwie a co za tym idzie poprawienie warunków bytowania wielu saproksylobiontów, co z kolei wpłynie na zachowanie bioróżnorodności.
- Zbiorowiska Jaworzyny górskiej są zbiorowiskami o bardzo małej łącznej powierzchni, i stanowią marginalny ułamek całej powierzchni Nadleśnictwa. Utworzenie 50 metrowej szerokości stref buforowych bez wskazań gospodarczych nie zmniejszy istotnie powierzchni gospodarowania, za to przyczyni się do polepszenia jakości ochrony przyrody i zachowania bioróżnorodności.

5. Wpisanie do POP konieczności pozostawiania wszystkich martwych i zamierających drzew jodły, buka i in. gatunków liściastych, ze szczególnym uwzględnieniem drzew grubszych niż 30cm pierśnicy, całego wydzielającego się posuszu oraz wykrotów i złomów w szczególności tych o większej niż 30 cm średnicy.
   Uzasadnienie:
   -Pozostawienie wszystkich martwych drzew jest niezbędne by poprawić wskaźnik zasobności w wielkowymiarowe martwe drewno, – co jest konieczne by poprawić wskaźniki ochrony m.in. dla ponurka Schneidera, zagłębka bruzdkowanego i zgniotka cynobrowego.
   -Pozostawianie w lesie martwego drewna wynika wprost z zarządzenia 28/2014. Do tej pory drzewa nie były konsekwentnie pozostawiane, gdyż w ostatnim okresie gospodarczym w latach 2006- 2015 według danych z referatu nadleśniczego pozyskano 76128,37 m^3 posuszu, co stanowi 10,86% ogólnej masy drewna w tym okresie. Wg danych ZOL, zaledwie 6,4% posuszu stanowi posusz zasiedlony, a więc taki, którego usunięcie mogło być konieczne ze względu na ochronę lasu. Wobec tego 94% usuwanego posuszu stanowił posusz niezasiedlony lub opuszczony.

6. Wpisanie do POP masy, oraz liczby kłód drewna martwego o średnicy powyżej 50 cm średnicy i długości powyżej 3m.
   Uzasadnienie:
   - Na str. 122 POP, nie podano jaki procent drewna martwego stanowiła masa kawałków o wymiarach powyżej 50 cm średnicy i długości powyżej 3 m. Nie podano także jednak nigdzie liczby takich kłód. Dane te powinny być w podstawowej bazie wyników pomiaru.

7. Utworzenie ostoi ksylobiontów w oddziałach ze stwierdzonym występowaniem rzadkich i zagrożonych saproksylobiontów według lokalizacji podanych w „ Raporcie z inwentaryzacji gatunków saproksylicznych, w tym gatunków wskaźnikowych dla lasów naturalnych na terenie Nadleśnictwa Cisna na obszarze Natura 2000 PLC180001 BIESZCZADY" (Ryc.2) opracowanym przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze i WWF Polska w 2015 roku i przekazanym RDLP w Krośnie. Utworzenie ostoi ksylobiontów w starych drzewostanach z panującymi jaworem, wiązem i grabem.
   Uzasadnienie:

-Wyznaczone do tej pory przez Nadleśnictwo ostoje ksylobiontów nie chronią wszystkich zinwentaryzowanych miejsc występowania omawianych gatunków, co może doprowadzić do zaniku ich populacji w miejscach, które nie zostały włączone do tych obszarów.
-Gatunki takie jak *Cucujus cinnaberinus, Rhysodes sulcatus, Boros schneideri* oraz inne rzadkie gatunki saproksyliczne są bardzo wrażliwe na zmiany ekosystemowe, przez co utworzenie w miejscach ich występowania ostoi ksylobiontów umożliwi ich skuteczną ochronę,
-Gatunki powyższe są gatunkami mało mobilnymi a ich występowanie wskazuje na wysoki stopień naturalności zamieszkałych przez nie siedlisk. Utworzenie w miejscach ich występowania ostoi ksylobiontów pozwoli chronić nie tylko wyżej wymienione gatunki, ale również cały ekosystem, co przyczyni się do zachowania bioróżnorodności nie tylko w chronionych w ten sposób obszarach, ale również i w całym nadleśnictwie.
-Ze względu na unikatowość, jako ostoje ksylobiontów powinny zostać ustanowione stare drzewostany z panującym jaworem, wiązem, oraz grabem. Taki skład gatunkowy jest bardzo rzadki, a powierzchnia takich drzewostanów jest bardzo mała, przez co zasługują na ochronę.

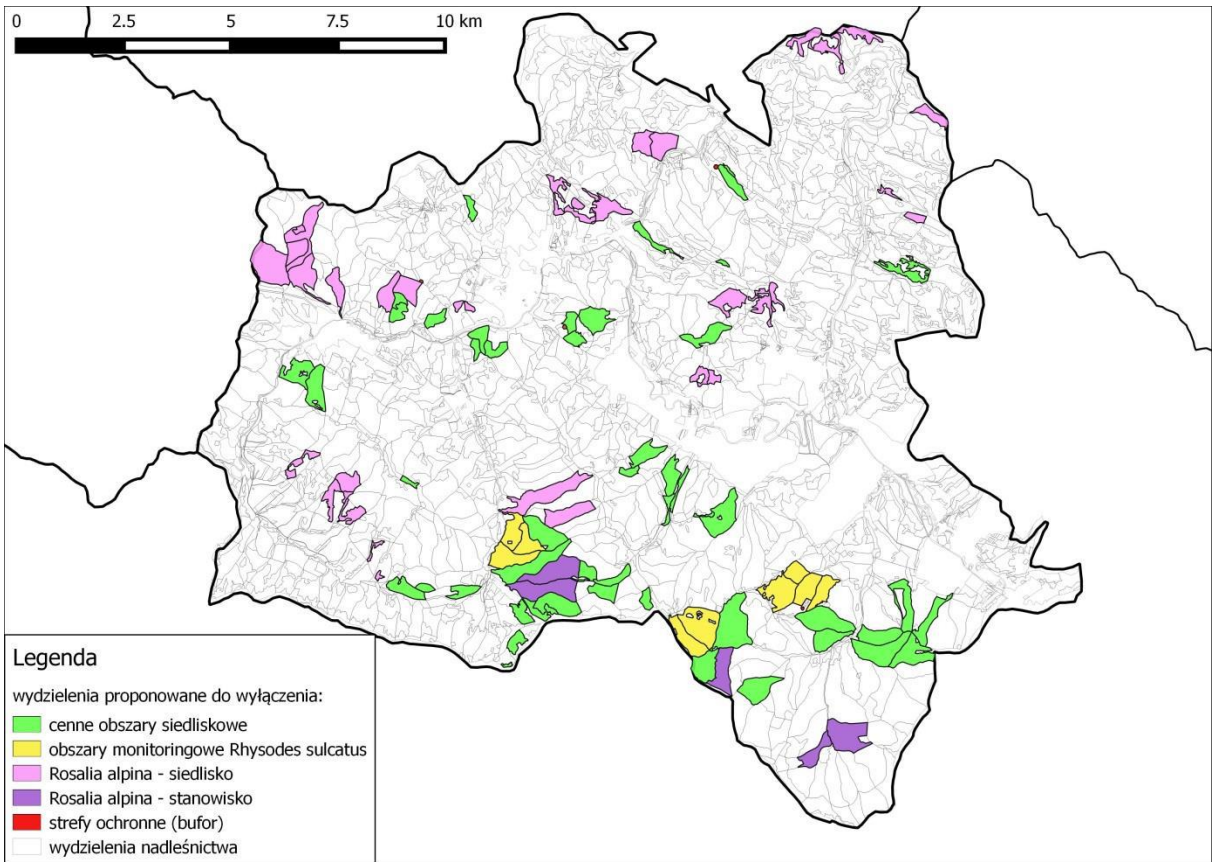

Ryc.2. Wydzielenia leśne proponowane, jako ostoje saproksylobiontów w Nadleśnictwie Cisna.

8. Zmianę zapisu w POP w rozdziałach o ochronie gatunkowej zwierząt (strona 153 i 154 POP) oraz „Zestawieniu Przedmiotów Ochrony Natura 2000 oraz Pozostałych Gatunków Chronionych w Zasięgu Terytorialnym i na terenie Nadleśnictwa" (strony 158-174 POP) zapisu „pozostawianie bez użytkowania **około 5%** powierzchni drzewostanów rębnych na siedliskach przyrodniczych (w grupach nie mniejszych niż 6 arów) „, na zapis „pozostawianie bez użytkowania **nie mniej niż 5%** powierzchni drzewostanów rębnych na siedliskach przyrodniczych (w grupach nie mniejszych niż 6 arów)".
Uzasadnienie:
- Zapis pierwotny nie jest pojęciem ostrym i nie obliguje Nadleśnictwa do pozostawienia odpowiedniej wielkości powierzchni, gdyż „około 5%" może znaczyć zarówno 6%, jak 2% jak również mniej. Bardzo łatwo obejść taki zapis wymawiając się np. „szczególnymi potrzebami

gospodarczymi". W mojej opinii zapis ten nie przyczyni się do realnego podniesienia stopnia ochrony przyrody.
- Pozostawienie bez użytkowania powierzchni **nie mniejszej niż 5%** przyczyni się do realnego zwiększenia powierzchni drzewostanów nieużytkowanych, a co za tym idzie spowoduje zwiększenie szansy na: zachowanie bioróżnorodności, podniesienie ilości drewna martwego.

9. Wprowadzenie zapisu o konieczności każdorazowego wykonywania oceny oddziaływania na środowisko, w przypadku budowy oraz przebudowy dróg leśnych.
   Uzasadnienie:
   -Budowa oraz przebudowa drogi leśnej- czyli istotna zmiana jej parametrów, są inwestycjami bardzo mocno oddziaływującymi na środowisko, szkodzącymi walorom krajobrazowym, oraz stanowią silne przekształcenie krajobrazu Nadleśnictwa. Ze względu na bezsprzeczne walory przyrodnicze i krajobrazowe Nadleśnictwa, każdorazowe wykonywanie ooś przy budowach i przebudowach dróg leśnych, daje pewność, że inwestycja nie zniszczy cennej przyrody, oraz nie zniweczy budowania obrazu „dzikich Bieszczadów" w oczach odwiedzających te cenne tereny.

10. Wprowadzenie do POP zapisu o przeniesienie do gospodarstwa specjalnego i pozostawienia bez wskazówek gospodarczych powierzchni projektowanych i proponowanych rezerwatów przyrody: „Przełom Solinki Pod Matragoną", „Na stokach Falowej", „Łopiennik", „Okrąglik", oraz „Dziurkowiec".
    Uzasadnienie:
    -Zupełnie niezrozumiałe jest postępowanie, w którym na terenie proponowanych i planowanych rezerwatów przyrody planuje się zabiegi gospodarcze ze świadomością, iż mogą one pogorszyć lub zniszczyć przedmiot przyszłej ochrony przyrody. Uwaga ta nie obejmuje planowanych i projektowanych rezerwatów, które wymagają i będą wymagać w przyszłości zabiegów ochrony czynnej.
    -Pozostawienie bez zabiegów gospodarczych proponowanych i projektowanych rezerwatów, przyczyni się do zwiększenia stopnia ochrony przyrody na jego terenie, już po jego powstaniu.

11. Dla TD Jd-Bk sugeruje wprowadzenie 50- letniego, a nie jak zapisano 40- letniego okresu odnowienia. Dla TD grądów subkontynentalnych, sugeruje 40- letni, a nie 30-letni okres odnowienia.
    Uzasadnienie:
    -Wydłużenie okresu odnowienia przyczyni się do dłuższego pozostawienia starych drzew dłużej przy życiu, a co za tym idzie pozwoli na polepszenie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami,
    -Wydłużenie okresu odnowienia, sprawi, że ta sama ilość drewna będzie usuwana przez dłuższy czas, co zmniejszy częstotliwość wchodzenia do lasu z cięciami, przez co wydłuży się czas „spokoju" w lesie, który jest potrzebny dla gatunków o cechach antropofobicznych.

12. Nieplanowanie w gospodarstwie specjalnym żadnych cięć.
    Uzasadnienie:
    - W gospodarstwie specjalnym, zaplanowano pozyskanie 4344 m^3 drewna, wskazane, jako „wynikając z potrzeb hodowlanych". W przypadku gospodarstwa specjalnego, potrzeby przyrodnicze powinny przeważyć nad „potrzebami hodowlanymi" i z tego pozyskania należy zrezygnować.

13. Nieplanowanie usuwania przestojów.
    Uzasadnienie:
    -Dla zachowania unikatowych wartości przyrody tego rejonu nie ma powodu, by usuwanie przestojów było konieczne.

14. Przeprowadzenie oceny transgranicznej w stosunku do słowackiego Parku Narodowego Połoniny .
    Uzasadnienie:
    -Drzewostany Nadleśnictwa stanowią otulinę Parku Narodowego Połoniny leżącego po słowackiej stronie granicy. Ponieważ gospodarka leśna we wszystkich przygranicznych wydzieleniach mogłaby wpłynąć na słowackie obszary chronione (w prawie polskim, o możliwości takiego wpływu świadczy np. przepis, zobowiązujący do uzgadniania planu urządzenia lasu w otulinie parków narodowych i rezerwatów przyrody z organem ochrony przyrody). Należy, więc przeprowadzić ocenę transgraniczną.

15. Zmianę zapisu w POP „Gady nie będące przedmiotami ochrony" w stosunku do węża eskulapa, na: „Gady niebędące przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000" (na stronie 180).
    Uzasadnienie:
    - W POP używane jest określenie „Gady nie będące przedmiotami ochrony" w niewłaściwy sposób. Tak określane gatunki nie są przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000, są jednak przedmiotami ochrony przyrody w Nadleśnictwie – z tytułu objęcia ochroną gatunkową.

16. Zmianę zapisu w POP, dotyczącego niewystępowania zagłębka bruzdkowanego na terenie Nadleśnictwa (str. 175).
    Uzasadnienie:
    - Na terenie Nadleśnictwa zostały stwierdzone stanowiska tego gatunku. Ich lokalizacje zostały podane w „Raporcie z inwentaryzacji gatunków saproksylicznych, w tym gatunków wskaźnikowych dla lasów naturalnych na terenie Nadleśnictwa Cisna na obszarze Natura 2000 PLC180001 BIESZCZADY" opracowanym przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze i WWF Polska w 2015 roku i przekazanym RDLP w Krośnie, na stronie nr 30. Stwierdzonymi miejscami występowania tego gatunku są wydzielenia 04-05-1-05-166d, 04-05-1-05-166f, 04-05-2-14-128a, 04-05-2-11-137a.

17. Wprowadzenie zapisu o konieczności każdorazowego wykonywania oceny oddziaływania na środowisko, w przypadku budowy obiektów hydrotechnicznych, oraz robót regulacyjnych w korytach potoków.
    Uzasadnienie:
    -Regulacja potoków, oraz budowa obiektów hydrotechnicznych, są inwestycjami znacznie oddziaływującymi na środowisko i zmieniającymi zarówno warunki przyrodnicze, jak i stanowiącymi silne przekształcenie krajobrazu Nadleśnictwa. Chcąc dbać o bezsprzeczne walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru, konieczne jest każdorazowe przeprowadzanie ooś.

18. Nie wycinanie i pozostawienie na pniu wszystkich głównych gatunków drzew właściwych dla puszczy karpackiej, o odpowiednich dla siebie obwodach pierśnicowych- jodła 300 cm, buk- 300 cm, jawor- 250 cm, jesion- 250 cm, dąb szypułkowy 380 cm, dąb bezszypułkowy 300 cm, grab- 190 cm.
    Uzasadnienie:
    - Drzewa o wymiarach pomnikowych pełnią bardzo wiele funkcji biocenotycznych- są mieszkaniem i środowiskiem życia wielu grup organizmów, od gryzoni, przez ptaki po owady. Są także najczęstszym miejscem występowania rzadkich organizmów, w Polsce prawnie chronionych, a także często zagrożonych wyginięciem, takich jak np. granicznik płucnik, puchlinka ząbkowana, brodaczki, kobierniki, odnożyce, nibypłucnik i wiele innych.
    - Drzewa o powyższych wymiarach najczęściej są drzewami o bardzo słabej wartości technicznej i koszty ich pozyskania oraz zrywki są często wyższe niż zysk z ich pozyskania.

Wobec tego wątpliwy zysk z pozyskania tego rodzaju drzew jest niewspółmierny z wielkim zyskiem przyrodniczym który wiąże się z pozostawieniem tych drzew na pniu.

W związku z możliwością składania uwag do Projektów planów urządzenia lasu wraz z programami ochrony przyrody i prognozami oddziaływania projektów planów urządzenia lasu na środowisko, na lata 2016 – 2025 dla **Nadleśnictwa Komańcza**, wnoszę o uwzględnienie następujących wniosków:

1. Podniesienie wieku rębności dla jodły i buka do 140 lat na terenie leśnictw Czarny Las i Balnica- przylegających do granicy Słowackiego Parku Narodowego Połoniny, a także na terenie leśnictw Dołżyca i Czystohorb- przylegających do Rezerwatu Przyrody Źródliska Jasiołki, oraz do 130 lat na terenie pozostałych leśnictw Nadleśnictwa. Podniesienie wieku rębności dla jawora do 140 lat, oraz dla graba do 100 lat.
   Uzasadnienie:
   - Podniesienie wieku rębności spowoduje zwiększenie się ilości wielkowymiarowego drewna martwego koniecznego do przetrwania owadów saproksylobiontycznych,
   - Podniesienie wieku rębności spowoduje poprawienie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami, w tym gatunków ptaków- głównie dzięciołów, wymienionych w „dyrektywie ptasiej" ważnych dla Wspólnoty Europejskiej.
   -Ze względu na oddziaływanie trans graniczne w stosunku do Słowackiego Parku Narodowego Połoniny oraz do Rezerwatu Przyrody Źródliska Jasiołki potrzebne jest zachowanie w pobliżu ich granic drzewostanów starszych z większą ilością martwego drewna wielkowymiarowego, by stworzyć bufor ochronny dla wyżej wymienionych gatunków i umożliwić rozprzestrzenianie się ich na nowe tereny.
   -Wysoki średni wiek drzewostanów jest w tym nadleśnictwie czynnikiem pozytywnym i warunkiem zachowania unikatowych wartości przyrodniczych nadleśnictwa. Nie można się zgodzić z opinią, że konsekwencją wysokiego średniego wieku powinno być „znaczne zwiększenie etatu użytkowania rębnego wynikające z potrzeb hodowlanych, zwiększenie orientacyjnego wskaźnika cięć przedrębnych", jak również, że „Nadmierny udział VI klasy wieku i drzewostanów w KO sugerują wyższy etat użytkowania rębnego na najbliższy okres gospodarczy". W strukturze wiekowej nadleśnictwa znamienny jest, mimo wysokiego średniego wieku, znikomy udział drzewostanów rzeczywiście starych (VII i wyższe klasy wieku). Takich drzewostanów nie może zastąpić wysoki udział klasy odnowienia (KO). Wysoki udział KO jest naturalną konsekwencją stosowania rębni IV z bardzo długim okresem odnowienia; z przyrodniczego punktu widzenia powinien być zwiększany nie tylko udział KDO i KO, ale także udział drzewostanów VII i VIII kl.w. bez rozpoczętego jeszcze procesu odnowienia.

2. Wyznaczenie stref przypotokowych o szerokości nie mniejszej niż 30 metrów od koryta potoku, mierzonych kartograficznie w rzucie poziomym, jako ostoi ksylobiontów, o powierzchni 1578, 85 ha, według lokalizacji podanych w „Raporcie z inwentaryzacji gatunków saproksylicznych, w tym gatunków wskaźnikowych dla lasów naturalnych na terenie Nadleśnictwa Komańcza na obszarze Natura 2000 PLC180001 BIESZCZADY" (Ryc.1.) opracowanym przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze i WWF Polska w 2015 roku i przekazanym RDLP w Krośnie.
   Uzasadnienie:
   - W strefach przypotokowych występuje większa koncentracja martwego drewna i starych drzew, jest tam wyższa wilgotność i głębsze zacienienie, co sprawia, że koncentrują się tu gatunki związane z lasem o charakterze pierwotnym: chrząszcze (np. *Ampedus melanurus*), mchy (np. *Buxbaumia viridis*), porosty (np. *Lobaria pulmonaria*), wątrobowce (np. *Nowellia curvifolia*). Koryta górskich potoków są też miejscem bytowania biegacza urozmaiconego

Carabus variolosus. Wobec tego utworzenie takich stref przyczyni się do ochrony tych gatunków oraz zachowania bioróżnorodności,

- Wielkość sieci wyznaczonych przez Nadleśnictwo stref buforowych wokół potoków (243,83 ha) jest niewystarczająca i w dużym stopniu nie pokrywa się z miejscami występowania saproksylobiontów i *Carabus variolosus* podanymi w „Raporcie z inwentaryzacji gatunków saproksylicznych, w tym gatunków wskaźnikowych dla lasów naturalnych na terenie Nadleśnictwa Komańcza na obszarze Natura 2000 PLC180001 BIESZCZADY" (Ryc.1). Konieczne jest wyznaczenie brakujących 1335,02 ha według lokalizacji Podanych w „Raporcie…", gdyż brak ochrony tych stref, jako ostoi ksylobiontów może doprowadzić do zaniku siedlisk wyżej wymienionych gatunków, co doprowadzi do ich wyginięcia na obecnych stanowiskach,
- W strefach tych występują duże trudności w pozyskiwaniu drewna, zwiększające koszty i powodujące większe niż w innych miejscach niebezpieczeństwo dla pracowników wykonujących prace leśne. Patrząc od strony ekonomicznej pozyskiwanie w tych miejscach nie jest opłacalne, za to korzyści płynące z ochrony przyrody są nieocenione.
- W elaboracie wskazano na potrzebę niewykonywania cięć bezpośrednio przy potokach za względu na ochronę wydry i zimorodka. Składany przeze mnie wniosek, nie tylko wpisuje się te wskazania, ale również zwiększa poziom ochrony tych gatunków,
- Biorąc pod uwagę ustną deklarację pracowników PGL LP wyrażoną na NTG, o nieingerowaniu w strefy, o których mowa, nie ma przeciwwskazań by uczynić wszystkie podane obszary ostoją ksylobiontów.

Ryc.1. Proponowane do ustanowienia, jako ostoje ksylobiontów strefy przypotokowe w Nadl. Komańcza

3. Utworzenie min. 100m stref w każdą stronę od szlaków turystycznych bez pozyskania drewna z możliwością usuwania drzew bezpośrednio zagrażających turystom.
   Uzasadnienie:
   - Z uwagi na wysokie walory turystyczne regionu i odwiedzanie go przez wielu turystów, utworzenie tego typu stref pozwoli na zwiększenie walorów krajobrazowych terenów przy szlakach turystycznych, przyczyni się do poprawy obrazu „Dzikich Bieszczadów" w oczach odwiedzających, oraz stanie się wizytówką Nadleśnictwa, jako instytucji pro- ekologicznej,
   - Utworzenie tego typu stref poprawi jakość ochrony przyrody przez zwiększenie się udziału drewna martwego a co za tym idzie pozwoli na zachowanie lub zwiększenie bioróżnorodności w wyżej wymienionych strefach.

4. Utworzenie buforu o szerokości 50 metrów wokół jaworzyn bez pozyskiwania drewna.
   Uzasadnienie:
   - Jaworzyny są siedliskami bardzo wrażliwymi na zmianę warunków glebowych, wilgotnościowych i świetlnych. Siedlisko narażone jest na zagrożenia, jak np. przypadkowe przeprowadzenie drogi zrywkowej, która może przyczynić się do odwodnienia terenu i zaniku siedliska. Utworzenie strefy buforowej pozwoli na zapobieżenie ewentualnym zmianom w siedlisku i zachowaniu unikalnego charakteru jaworzyn.
   - Jaworzyny porastają prawie zawsze strome stoki i miejsca wilgotne, w których pozyskiwanie drewna jest bardzo utrudnione lub wręcz niemożliwe, oraz niebezpieczne dla osób prowadzących prace leśne. Zwykle jaworzyny zajmują tylko część takiego stoku, a resztę takiego trudnego terenu porasta inne siedlisko równie problematyczne pod względem pozyskania. Wobec tego utworzenie buforu nie spowoduje strat w gospodarce leśnej, gdyż zwykle takie strefy i tak nie są użytkowane, bądź ich użytkowanie jest bardzo utrudnione i nieopłacalne ekonomicznie.
   - Utworzenie tego typu stref wpłynie nie tylko na poprawę ochrony samych jaworzyn, ale również pozwoli na zwiększenie ilości wielkowymiarowego drewna martwego w ich sąsiedztwie a co za tym idzie poprawienie warunków bytowania wielu saproksylobiontów, co z kolei wpłynie na zachowanie bioróżnorodności.
   - Zbiorowiska Jaworzyny górskiej są zbiorowiskami o bardzo małej łącznej powierzchni, i stanowią marginalny ułamek całej powierzchni Nadleśnictwa. Utworzenie 50 metrowej szerokości stref buforowych bez wskazań gospodarczych nie zmniejszy istotnie powierzchni gospodarowania, za to przyczyni się do polepszenia jakości ochrony przyrody i zachowania bioróżnorodności.

5. Wpisanie do POP konieczności pozostawiania wszystkich martwych i zamierających drzew jodły, buka i in. gatunków liściastych, ze szczególnym uwzględnieniem drzew grubszych niż 30cm pierśnicy, całego wydzielającego się posuszu oraz wykrotów i złomów w szczególności tych o większej niż 30 cm średnicy.
   Uzasadnienie:
   -Pozostawienie wszystkich martwych drzew jest niezbędne by poprawić wskaźnik zasobności w wielkowymiarowe martwe drewno, – co jest konieczne by poprawić wskaźniki ochrony m.in. dla ponurka Schneidera, zagłębka bruzdkowanego i zgniotka cynobrowego.
   -Pozostawianie w lesie martwego drewna wynika wprost z zarządzenia 28/2014. Do tej pory drzewa nie były konsekwentnie pozostawiane, gdyż w ostatnim okresie gospodarczym w latach 2006- 2015 według danych z referatu nadleśniczego pozyskano 303375,30 m^3 posuszu, co stanowi 34,19% ogólnej masy drewna w tym okresie. Wg danych ZOL, zaledwie 6,4% posuszu stanowi posusz zasiedlony, a więc taki, którego usunięcie mogło być konieczne ze względu na ochronę lasu. Wobec tego 94% usuwanego posuszu stanowił posusz niezasiedlony lub opuszczony.

6. Wpisanie do POP liczby kłód drewna martwego o średnicy powyżej 50 cm średnicy i długości powyżej 3m.
   Uzasadnienie:
   - Na str. 110 POP, wg bazy z inwentaryzacji martwego drewna, masa kawałków o wymiarach powyżej 50 cm średnicy i długości powyżej 3 m stanowi ponad 20%. Dana ta jest oparta na 380 powierzchniach kołowych, na których mierzono martwe drewno na terenie Nadleśnictwa. Przy obliczonej masie drewna martwego w Nadleśnictwie na poziomie 33,27 m^3/ha, kłód wielkowymiarowych jest 6,60 m^3/ha. Nie podano jednak nigdzie liczby takich kłód, a dane te powinny być w podstawowej bazie wyników pomiaru.

7. Utworzenie ostoi ksylobiontów w oddziałach ze stwierdzonym występowaniem rzadkich i zagrożonych saproksylobiontów według lokalizacji podanych w „ Raporcie z inwentaryzacji gatunków saproksylicznych, w tym gatunków wskaźnikowych dla lasów naturalnych na terenie Nadleśnictwa Komańcza na obszarze Natura 2000 PLC180001 BIESZCZADY" (Ryc.2) opracowanym przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze i WWF Polska w 2015 roku i przekazanym RDLP w Krośnie. Utworzenie ostoi ksylobiontów w starych drzewostanach z panującymi jaworem, wiązem i grabem.
   Uzasadnienie:
   -Wyznaczone do tej pory przez Nadleśnictwo ostoje ksylobiontów nie chronią wszystkich zinwentaryzowanych miejsc występowania omawianych gatunków, co może doprowadzić do zaniku ich populacji w miejscach, które nie zostały włączone do tych obszarów.
   -Gatunki takie jak *Cucujus cinnaberinus, Rhysodes sulcatus, Boros schneideri* oraz inne rzadkie gatunki saproksyliczne są bardzo wrażliwe na zmiany ekosystemowe, przez co utworzenie w miejscach ich występowania ostoi ksylobiontów umożliwi ich skuteczną ochronę,
   -Gatunki powyższe są gatunkami mało mobilnymi a ich występowanie wskazuje na wysoki stopień naturalności zamieszkałych przez nie siedlisk. Utworzenie w miejscach ich występowania ostoi ksylobiontów pozwoli chronić nie tylko wyżej wymienione gatunki, ale również cały ekosystem, co przyczyni się do zachowania bioróżnorodności nie tylko w chronionych w ten sposób obszarach, ale również i w całym nadleśnictwie.
   -Ze względu na unikatowość, jako ostoje ksylobiontów powinny zostać ustanowione stare drzewostany z panującym jaworem, wiązem, oraz grabem. Taki skład gatunkowy jest bardzo rzadki, a powierzchnia takich drzewostanów jest bardzo mała, przez co zasługują na ochronę.

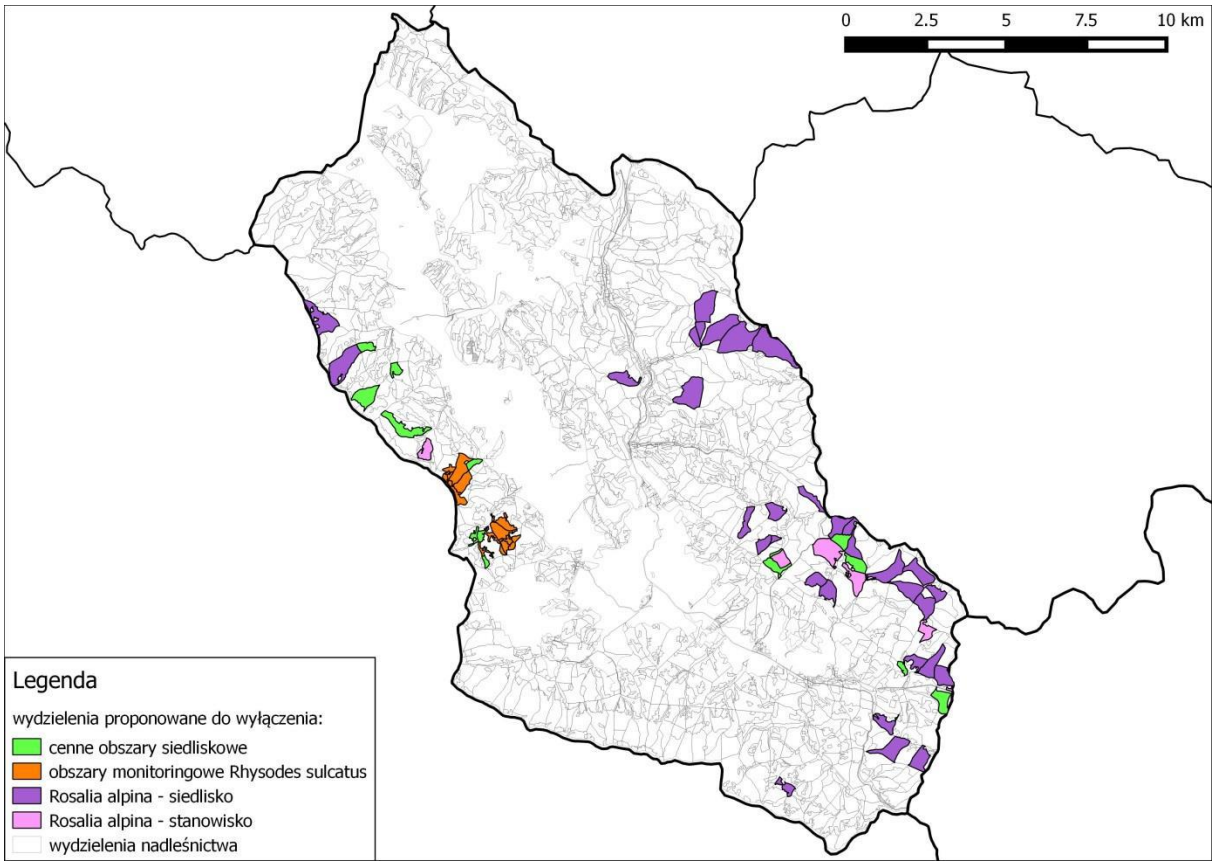

Ryc.2. Wydzielenia leśne proponowane, jako ostoje saproksylobiontów w Nadleśnictwie Komańcza.

8. Zmianę zapisu w POP w rozdziałach o ochronie gatunkowej zwierząt (strona 144 i 145 POP) oraz „Zestawieniu Przedmiotów Ochrony Natura 2000 oraz Pozostałych Gatunków Chronionych w Zasięgu Terytorialnym i na terenie Nadleśnictwa" (strony 147-197 POP) zapisu „pozostawianie bez użytkowania **około 5%** powierzchni drzewostanów rębnych na siedliskach przyrodniczych (w grupach nie mniejszych niż 6 arów) „, na zapis „pozostawianie bez użytkowania **nie mniej niż 5%** powierzchni drzewostanów rębnych na siedliskach przyrodniczych (w grupach nie mniejszych niż 6 arów)".
   Uzasadnienie:
   - Zapis pierwotny nie jest pojęciem ostrym i nie obliguje Nadleśnictwa do pozostawienia odpowiedniej wielkości powierzchni, gdyż „około 5%" może znaczyć zarówno 6%, jak 2% jak również mniej. Bardzo łatwo obejść taki zapis wymawiając się np. „szczególnymi potrzebami gospodarczymi". W mojej opinii zapis ten nie przyczyni się do realnego podniesienia stopnia ochrony przyrody.
   - Pozostawienie bez użytkowania powierzchni **nie mniejszej niż 5%** przyczyni się do realnego zwiększenia powierzchni drzewostanów nieużytkowanych, a co za tym idzie spowoduje zwiększenie szansy na zachowanie bioróżnorodności i podniesienie ilości drewna martwego.

9. Wprowadzenie zapisu o konieczności każdorazowego wykonywania oceny oddziaływania na środowisko, w przypadku budowy oraz przebudowy dróg leśnych.
   Uzasadnienie:
   -Budowa oraz przebudowa drogi leśnej- czyli istotna zmiana jej parametrów, są inwestycjami bardzo mocno oddziaływującymi na środowisko, oraz szkodzącymi walorom krajobrazowym. Ze względu na bezsprzeczne walory przyrodnicze i krajobrazowe Nadleśnictwa, każdorazowe wykonywanie ooś przy budowach i przebudowach dróg leśnych, daje pewność, że inwestycja

nie zniszczy cennej przyrody, oraz nie zniweczy budowania obrazu „dzikich Bieszczadów” w oczach odwiedzających te cenne tereny.
-Jak podano „Nadleśnictwo posiada opracowaną „Ekspertyzę optymalizacji i rozwoju docelowej sieci dróg leśnych”. Zgodnie z tym opracowaniem na terenie Nadleśnictwa Komańcza zaprojektowano do budowy ogółem 54 drogi leśne o łącznej długości 101 km (perspektywa na najbliższe 20 lat), z czego 68 km w obrębie leśnym Komańcza i 33 km w obrębie Łupków. Najbardziej pilne potrzeby w tym zakresie to realizacja ponad 28 km dróg. Taki zakres inwestycji drogowych będzie stanowić silne przekształcenie krajobrazu nadleśnictwa.

10. Wprowadzenie do POP zapisu o przeniesienie do gospodarstwa specjalnego i pozostawienia bez wskazówek gospodarczych całego terenu proponowanego rezerwatu „Kamień”.
    Uzasadnienie:
    -Słuszne jest pozostawienie bez zabiegów gospodarczych terenu projektowanego rezerwatu „Dolina Olchowatego”, za to zupełnie niezrozumiałe jest nie uwzględnienie takiego postępowania na terenie proponowanego rezerwatu „Kamień”
    -Pozostawienie bez zabiegów gospodarczych proponowanego rezerwatu przyrody „Kamień”, przyczyni się do zwiększenia stopnia ochrony przyrody na jego terenie, już po jego powstaniu.

11. Dla TD Jd-Bk sugeruje wprowadzenie 50- letniego, a nie jak zapisano 40- letniego okresu odnowienia. Dla TD w siedliskach przyrodniczych dla grądów subkontynentalnych, sugeruje 40- letni, a nie 30-letni okres odnowienia.
    Uzasadnienie:
    -Wydłużenie okresu odnowienia przyczyni się do dłuższego pozostawienia starych drzew dłużej przy życiu, a co za tym idzie pozwoli na polepszenie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami,
    -Wydłużenie okresu odnowienia, sprawi, że ta sama ilość drewna będzie usuwana przez dłuższy czas, co zmniejszy częstotliwość wchodzenia do lasu z cięciami, przez co wydłuży się czas „spokoju” w lesie, który jest potrzebny dla gatunków o cechach antropofobicznych.

12. Nieplanowanie w gospodarstwie specjalnym żadnych cięć.
    Uzasadnienie:
    - W gospodarstwie specjalnym, na powierzchni 3560 ha zaplanowano pozyskanie 21240 m^3 drewna, wskazane, jako „wynikając z potrzeb hodowlanych”. W przypadku gospodarstwa specjalnego, potrzeby przyrodnicze powinny przeważyć nad „potrzebami hodowlanymi” i z tego pozyskania należy zrezygnować.

13. Nieplanowanie usuwania przestojów.
    Uzasadnienie:
    -Choć w ograniczonym zakresie, to jednak zaplanowano usuniecie ok. 20% występujących przestojów. Dla zachowania unikatowych wartości przyrody tego rejonu nie widzę powodu, by nawet usunięcie tych 20% było konieczne.

14. Przeprowadzenie oceny trans granicznej w stosunku do słowackich obszarów chronionych.
    Uzasadnienie:
    -Drzewostany nadleśnictwa stanowią otuliny rezerwatów leżących po słowackiej stronie: „Palotska Jedlina”, oddz. 155d,f, 161h, 162f,g (obręb Komańcza) „Beskyd”, oddz. 151c,152c (obręb Łupków), a także otulinę słowackiego Parku Narodowego „Połoniny” oddz.: 83a,f,h, 87Ab,c,f, 131a,b,c (obręb Łupków). Ponieważ gospodarka leśna we wskazanych wydzieleniach mogłaby wpłynąć na słowackie obszary chronione (w prawie polskim, o możliwości takiego wpływu świadczy np. przepis, zobowiązujący do uzgadniania planu

urządzenia lasu w otulinie parków narodowych i rezerwatów przyrody z organem ochrony przyrody). Należy, więc przeprowadzić ocenę transgraniczną.

15. Zmianę zapisu w POP „… nie będące przedmiotami ochrony" w stosunku do grup organizmów (gatunków) na „… niebędące przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000" (np. m.in. na stronie 73 w odniesieniu do płazów).
    Uzasadnienie:
    - W POP używane jest określenie „gatunki niebędące przedmiotami ochron" w niewłaściwy sposób. Tak określane gatunki nie są przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000, są jednak przedmiotami ochrony przyrody w Nadleśnictwie – z tytułu objęcia ochroną gatunkową.

16. Zmianę zapisu w POP, dotyczącego niewystępowania zagłębka bruzdkowanego na terenie Nadleśnictwa.
    Uzasadnienie:
    - Na terenie Nadleśnictwa zostały stwierdzone stanowiska tego gatunku. Ich lokalizacje zostały podane w „Raporcie z inwentaryzacji gatunków saproksylicznych, w tym gatunków wskaźnikowych dla lasów naturalnych na terenie Nadleśnictwa Komańcza na obszarze Natura 2000 PLC180001 BIESZCZADY" na stronie nr 18, opracowanym przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze i WWF Polska w 2015 roku i przekazanym RDLP w Krośnie. Stwierdzonymi miejscami występowania tego gatunku są wydzielenia 04-12-1-08-155a, oraz 04-12-1-08-222b.

17. Wprowadzenie zapisu o konieczności każdorazowego wykonywania oceny oddziaływania na środowisko, w przypadku budowy obiektów hydrotechnicznych, oraz robót regulacyjnych w korytach potoków.
    Uzasadnienie:
    Nie mogę pozytywnie ocenić dotychczasowych działań nadleśnictwa w zakresie tzw. „malej retencji". Wg podanego w POP opisu, działania te nie służyły renaturyzacji potoków i procesów zachodzących w ich dolinach. Deklarowanym celem było „spowolnienie erozyjnego procesu podmywania, obrywania i osuwania się skarp brzegów na potokach", a przecież erozja taka jest naturalnym procesem kształtującym koryta i doliny cieków, jak również dostarczającym materiału do akumulacji cennych przyrodniczo kamieńców rzecznych poniżej. Wykonane prace: na potoku Chliwny- kaszyca wraz z zabezpieczeniem przyrodniczo technicznym; na potoku Roztoka- 4 kaszyce, 5 narzutów kamiennych, 3 przepusty, rów przelewowy i rusztowanie drewniane; na potoku Balniczka- 5 przepustów, 3 kaszyce, 1 narzut kamienny; na potoku Maguryczny Niżny- 1 przepust; na potoku Głęboki- 2 mostki drewniane, 9 kaszyc, 1 narzut kamienny; na potoku Kołodzialny- 3 brody, 4 kaszyce, 2 narzuty kamienne; to raczej regulacje i przekształcenia potoków, niż ich unaturalnianie i odtwarzanie naturalnej retencji. Te działania nie powinny być kontynuowane w takiej formie.

18. Nie wycinanie i pozostawienie na pniu wszystkich głównych gatunków drzew właściwych dla puszczy karpackiej, o odpowiednich dla siebie obwodach pierśnicowych- jodła 300 cm, buk- 300 cm, jawor- 250 cm, jesion- 250 cm, dąb szypułkowy 380 cm, dąb bezszypułkowy 300 cm, grab- 190 cm.
    Uzasadnienie:
    - Drzewa o wymiarach pomnikowych pełnią bardzo wiele funkcji biocenotycznych- są mieszkaniem i środowiskiem życia wielu grup organizmów, od gryzoni, przez ptaki po owady. Są także najczęstszym miejscem występowania rzadkich organizmów, w Polsce prawnie chronionych, a także często zagrożonych wyginięciem, takich jak np. granicznik płucnik, puchlinka ząbkowana, brodaczki, kobierniki, odnożyce, nibypłucnik i wiele innych.

- Drzewa o powyższych wymiarach najczęściej są drzewami o bardzo słabej wartości technicznej i koszty ich pozyskania oraz zrywki są często wyższe niż zysk z ich pozyskania. Wobec tego wątpliwy zysk z pozyskania tego rodzaju drzew jest niewspółmierny z wielkim zyskiem przyrodniczym który wiąże się z pozostawieniem tych drzew na pniu.

W związku z możliwością składania uwag do Projektów planów urządzenia lasu wraz z programami ochrony przyrody i prognozami oddziaływania projektów planów urządzenia lasu na środowisko, na lata 2016 – 2025 dla **Nadleśnictwa Baligród**, wnoszę o uwzględnienie następujących wniosków:

1. Podniesienie wieku rębności dla jodły i buka do 130 lat, dla jawora do 120 lat, oraz dla graba do 100 lat, na terenie całego Nadleśnictwa.
   Uzasadnienie:
   - Podniesienie wieku rębności spowoduje zwiększenie się ilości wielkowymiarowego drewna martwego koniecznego do przetrwania owadów saproksylobiontycznych, oraz mchów (np. *Buxbaumia viridis*), czy porostów (np. *Lobaria pulmonaria*), i przyczyni się do poprawienia „puszczańskiego" charakteru ekosystemów.
   - Podniesienie wieku rębności spowoduje poprawienie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami, w tym gatunków ptaków- głównie dzięciołów, wymienionych w „dyrektywie ptasiej" ważnych dla Wspólnoty Europejskiej.
   - Pośród sąsiednich nadleśnictw, w których również trwają pracę nad nowym Planem Urządzania Lasu, Nadleśnictwo Baligród ma najniższy wiek rębności dla omawianych gatunków (110 dla Jd i Bk, 100 dla Jw, oraz 60 dla Gb, przy 120 latach dla pierwszych trzech gatunków i 80 latach dla Gb- w nadleśnictwach Cisna i Komańcza). Biorąc pod uwagę, że Nadleśnictwo Baligród jest „twarzą" bieszczadzkich nadleśnictw, Leśną Instytucją Roku 2014 Przeglądu Leśnego, oraz promuje się między innymi w programie „Las Bliżej Nas", jako jednostka wzorowo dbająca o ochronę przyrody, trzeba uznać tę wielkość za niezadowalającą, niepozwalającą na osiągnięcia celów ochrony przyrody, gdyż dopiero drzewostany starsze niż 130- 140 lat stają się atrakcyjnym ekosystemem dla całej rzeszy gatunków puszczańskich, w tym wielu rzadkich.

2. Ochrona stref przypotokowych o szerokości nie mniejszej niż 30 metrów od koryta potoku, oraz źródlisk, mierzonych kartograficznie w rzucie poziomym, jako ostoi ksylobiontów.
   Uzasadnienie:
   - W strefach przypotokowych występuje większa koncentracja martwego drewna i starych drzew, jest tam wyższa wilgotność i głębsze zacienienie, co sprawia, że koncentrują się tu gatunki związane z lasem o charakterze pierwotnym: chrząszcze (np. *Ampedus melanurus*), mchy (np. *Buxbaumia viridis*), porosty (np. *Lobaria pulmonaria*), wątrobowce (np. *Nowellia curvifolia*). Koryta górskich potoków są też miejscem bytowania biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus.* Wobec tego utworzenie takich stref przyczyni się do ochrony tych gatunków oraz zachowania bioróżnorodności,
   - Wielkość sieci wyznaczonych przez Nadleśnictwo stref buforowych wokół potoków jest moim zdaniem niewystarczająca. Nieobjęcie wszystkich tych stref formami ochrony ksylobiontów może doprowadzić do zaniku siedlisk wyżej wymienionych gatunków, co doprowadzi do ich wyginięcia na obecnych stanowiskach,
   - W strefach tych występują duże trudności w pozyskiwaniu drewna, zwiększające koszty i powodujące większe niż w innych miejscach niebezpieczeństwo dla pracowników wykonujących prace leśne. Patrząc od strony ekonomicznej pozyskiwanie w tych miejscach nie jest opłacalne, za to korzyści płynące z ochrony przyrody są nieocenione.

- W POP wskazano na potrzebę niewykonywania cięć bezpośrednio przy potokach za względu na ochronę wydry i zimorodka. Składany przeze mnie wniosek, nie tylko wpisuje się te wskazania, ale również zwiększa poziom ochrony tych gatunków,
- Biorąc pod uwagę ustną deklarację pracowników PGL LP wyrażoną na NTG, o nieingerowaniu w strefy, o których mowa, nie ma przeciwwskazań by uczynić wszystkie podane obszary ostoją ksylobiontów.

3. Utworzenie min. 100m stref w każdą stronę od szlaków turystycznych bez pozyskania drewna z możliwością usuwania drzew bezpośrednio zagrażających turystom.
   Uzasadnienie:
   - Z uwagi na wysokie walory turystyczne regionu i odwiedzanie go przez wielu turystów, utworzenie tego typu stref pozwoli na zwiększenie walorów krajobrazowych terenów przy szlakach turystycznych, przyczyni się do poprawy obrazu „Dzikich Bieszczadów" w oczach odwiedzających, oraz stanie się wizytówką Nadleśnictwa, jako instytucji pro- ekologicznej,
   - Utworzenie tego typu stref poprawi jakość ochrony przyrody przez zwiększenie się udziału drewna martwego a co za tym idzie pozwoli na zachowanie lub zwiększenie bioróżnorodności w wyżej wymienionych strefach.

4. Utworzenie buforu o szerokości 50 metrów wokół jaworzyn bez pozyskiwania drewna.
   Uzasadnienie:
   - Jaworzyny są siedliskami bardzo wrażliwymi na zmianę warunków glebowych, wilgotnościowych i świetlnych. Siedlisko narażone jest na zagrożenia, jak np. przypadkowe przeprowadzenie drogi zrywkowej, która może przyczynić się do odwodnienia terenu i zaniku siedliska. Utworzenie strefy buforowej pozwoli na zapobieżenie ewentualnym zmianom w siedlisku i zachowaniu unikalnego charakteru jaworzyn.
   - Jaworzyny porastają prawie zawsze strome stoki i miejsca wilgotne, w których pozyskiwanie drewna jest bardzo utrudnione lub wręcz niemożliwe, oraz niebezpieczne dla osób prowadzących prace leśne. Zwykle jaworzyny zajmują tylko część takiego stoku, a resztę takiego trudnego terenu porasta inne siedlisko równie problematyczne pod względem pozyskania. Wobec tego utworzenie buforu nie spowoduje strat w gospodarce leśnej, gdyż zwykle takie strefy i tak nie są użytkowane, bądź ich użytkowanie jest bardzo utrudnione i nieopłacalne ekonomicznie.
   - Utworzenie tego typu stref wpłynie nie tylko na poprawę ochrony samych jaworzyn, ale również pozwoli na zwiększenie ilości wielkowymiarowego drewna martwego w ich sąsiedztwie a co za tym idzie poprawienie warunków bytowania wielu saproksylobiontów, co z kolei wpłynie na zachowanie bioróżnorodności.
   - Zbiorowiska Jaworzyny górskiej są zbiorowiskami o bardzo małej łącznej powierzchni, i stanowią marginalny ułamek całej powierzchni Nadleśnictwa. Utworzenie 50 metrowej szerokości stref buforowych bez wskazań gospodarczych nie zmniejszy istotnie powierzchni gospodarowania, za to przyczyni się do polepszenia jakości ochrony przyrody i zachowania bioróżnorodności.

5. Wpisanie do POP konieczności pozostawiania wszystkich martwych i zamierających drzew jodły, buka i in. gatunków liściastych, ze szczególnym uwzględnieniem drzew grubszych niż 30cm pierśnicy, całego wydzielającego się posuszu oraz wykrotów i złomów w szczególności tych o większej niż 30 cm średnicy.
   Uzasadnienie:
   -Pozostawienie wszystkich martwych drzew jest niezbędne by poprawić wskaźnik zasobności w wielkowymiarowe martwe drewno, – co jest konieczne by poprawić wskaźniki ochrony m.in. dla ponurka Schneidera, zagłębka bruzdkowanego i zgniotka cynobrowego.

-Pozostawianie w lesie martwego drewna wynika wprost z zarządzenia 28/2014. Do tej pory drzewa nie były konsekwentnie pozostawiane, gdyż w ostatnim okresie gospodarczym w latach 2006- 2015 według danych z referatu nadleśniczego pozyskano 106547,12 m^3 posuszu, co stanowi 17% ogólnej masy drewna w tym okresie. Wg danych ZOL, zaledwie 6,4% posuszu stanowi posusz zasiedlony, a więc taki, którego usunięcie mogło być konieczne ze względu na ochronę lasu. Wobec tego 94% usuwanego posuszu stanowił posusz niezasiedlony lub opuszczony.

6. Wpisanie do POP masy, oraz liczby kłód drewna martwego o średnicy powyżej 50 cm średnicy i długości powyżej 3m.
   Uzasadnienie:
   - Na str. 114 POP, nie podano jaki procent drewna martwego stanowiła masa kawałków o wymiarach powyżej 50 cm średnicy i długości powyżej 3 m. Nie podano także jednak nigdzie liczby takich kłód. Dane te powinny być w podstawowej bazie wyników pomiaru.

7. Utworzenie ostoi ksylobiontów w oddziałach ze stwierdzonym występowaniem rzadkich i zagrożonych saproksylobiontów.
   Uzasadnienie:
   -Wyznaczone do tej pory przez Nadleśnictwo ostoje ksylobiontów nie chronią wszystkich miejsc występowania omawianych gatunków, co może doprowadzić do zaniku ich populacji w miejscach, które nie zostały zinwentaryzowane i włączone do tych obszarów.
   -Gatunki takie jak *Cucujus cinnaberinus, Rhysodes sulcatus, Boros schneideri* oraz inne rzadkie gatunki saproksyliczne są bardzo wrażliwe na zmiany ekosystemowe, przez co utworzenie w miejscach ich występowania ostoi ksylobiontów umożliwi ich skuteczną ochronę,
   -Gatunki powyższe są gatunkami mało mobilnymi a ich występowanie wskazuje na wysoki stopień naturalności zamieszkałych przez nie siedlisk. Utworzenie w miejscach ich występowania ostoi ksylobiontów pozwoli chronić nie tylko wyżej wymienione gatunki, ale również cały ekosystem, co przyczyni się do zachowania bioróżnorodności nie tylko w chronionych w ten sposób obszarach, ale również i w całym nadleśnictwie.

8. Zmianę zapisu w POP w rozdziałach o ochronie gatunkowej zwierząt (strona 148 i 149 POP) oraz „Zestawieniu Przedmiotów Ochrony Natura 2000 oraz Pozostałych Gatunków Chronionych w Zasięgu Terytorialnym i na terenie Nadleśnictwa" (strony 154-195 POP) zapisu „pozostawianie bez użytkowania **około 5%** powierzchni drzewostanów rębnych na siedliskach przyrodniczych (w grupach nie mniejszych niż 6 arów) „, na zapis „pozostawianie bez użytkowania **nie mniej niż 5%** powierzchni drzewostanów rębnych na siedliskach przyrodniczych (w grupach nie mniejszych niż 6 arów)".
   Uzasadnienie:
   - Zapis pierwotny nie jest pojęciem ostrym i nie obliguje Nadleśnictwa do pozostawienia odpowiedniej wielkości powierzchni, gdyż „około 5%" może znaczyć zarówno 6%, jak 2% jak również mniej. Bardzo łatwo obejść taki zapis wymawiając się np. „szczególnymi potrzebami gospodarczymi". Według mnie zapis ten nie przyczyni się do realnego podniesienia stopnia ochrony przyrody.
   - Pozostawienie bez użytkowania powierzchni **nie mniejszej niż 5%** przyczyni się do realnego zwiększenia powierzchni drzewostanów nieużytkowanych, a co za tym idzie spowoduje zwiększenie szansy na zachowanie bioróżnorodności i podniesienie ilości drewna martwego.

9. Wprowadzenie zapisu o konieczności każdorazowego wykonywania oceny oddziaływania na środowisko, w przypadku budowy oraz przebudowy dróg leśnych.
   Uzasadnienie:

-Budowa oraz przebudowa drogi leśnej- czyli istotna zmiana jej parametrów, są inwestycjami bardzo mocno oddziaływującymi na środowisko, szkodzącymi walorom krajobrazowym, oraz stanowią silne przekształcenie krajobrazu Nadleśnictwa. Ze względu na bezsprzeczne walory przyrodnicze i krajobrazowe Nadleśnictwa, każdorazowe wykonywanie ooś przy budowach i przebudowach dróg leśnych, daje pewność, że inwestycja nie zniszczy cennej przyrody, oraz nie zniweczy budowania obrazu „dzikich Bieszczadów" w oczach odwiedzających te cenne tereny.

10. Dla TD Jd-Bk zarówno w siedliskach przyrodniczych, jak i poza nimi sugerujemy wprowadzenie 50- letniego, a nie jak zapisano 40- letniego okresu odnowienia.
    Uzasadnienie:
    -Wydłużenie okresu odnowienia przyczyni się do dłuższego pozostawienia starych drzew dłużej przy życiu, a co za tym idzie pozwoli na polepszenie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami,
    -Wydłużenie okresu odnowienia, sprawi, że ta sama ilość drewna będzie usuwana przez dłuższy czas, co zmniejszy częstotliwość wchodzenia do lasu z cięciami, przez co wydłuży się czas „spokoju" w lesie, który jest potrzebny dla gatunków o cechach antropofobicznych.

11. Nieplanowanie w gospodarstwie specjalnym żadnych cięć.
    Uzasadnienie:
    - W gospodarstwie specjalnym, w dwóch obrębach zaplanowano łącznie pozyskanie w wysokości 54840 m^3 drewna, wskazane, jako „wynikając z potrzeb hodowlanych". W przypadku gospodarstwa specjalnego, potrzeby przyrodnicze powinny przeważyć nad „potrzebami hodowlanymi" i z tego pozyskania należy zrezygnować.

12. Nieplanowanie usuwania przestojów.
    Uzasadnienie:
    -Choć w ograniczonym zakresie, to jednak zaplanowano usuniecie 20% występujących przestojów. Dla zachowania unikatowych wartości przyrody tego rejonu nie ma powodu, by nawet usunięcie tych 20% było konieczne.

13. Wprowadzenie zapisu o konieczności każdorazowego wykonywania oceny oddziaływania na środowisko, w przypadku budowy obiektów hydrotechnicznych, oraz robót regulacyjnych w korytach potoków.
    Uzasadnienie:
    -Regulacja potoków, oraz budowa obiektów hydrotechnicznych, są inwestycjami znacznie oddziaływującymi na środowisko i zmieniającymi zarówno warunki przyrodnicze, jak i stanowiącymi silne przekształcenie krajobrazu Nadleśnictwa. Chcąc dbać o bezsprzeczne walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru, konieczne jest każdorazowe przeprowadzanie ooś.

14. Nie wycinanie i pozostawienie na pniu wszystkich głównych gatunków drzew właściwych dla puszczy karpackiej, o odpowiednich dla siebie obwodach pierśnicowych- jodła 300 cm, buk- 300 cm, jawor- 250 cm, jesion- 250 cm, dąb szypułkowy 380 cm, dąb bezszypułkowy 300 cm, grab- 190 cm.
    Uzasadnienie:
    - Drzewa o wymiarach pomnikowych pełnią bardzo wiele funkcji biocenotycznych- są mieszkaniem i środowiskiem życia wielu grup organizmów, od gryzoni, przez ptaki po owady. Są także najczęstszym miejscem występowania rzadkich organizmów, w Polsce prawnie chronionych, a także często zagrożonych wyginięciem, takich jak np. granicznik płucnik, puchlinka ząbkowana, brodaczki, kobierniki, odnożyce, nibypłucnik i wiele innych.

- Drzewa o powyższych wymiarach najczęściej są drzewami o bardzo słabej wartości technicznej i koszty ich pozyskania oraz zrywki są często wyższe niż zysk z ich pozyskania. Wobec tego wątpliwy zysk z pozyskania tego rodzaju drzew jest niewspółmierny z wielkim zyskiem przyrodniczym który wiąże się z pozostawieniem tych drzew na pniu.

W związku z możliwością składania uwag do założeń do sporządzenia projektów planów urządzenia lasu, na lata 2018 – 2027 dla **Nadleśnictwa Dukla**, wnoszę o uwzględnienie następujących wniosków:

1. Podniesienie wieku rębności dla Jodły i Buka do 140 lat na terenie leśnictw przylegających do Magurskiego Parku Narodowego, oraz do granicy ze Słowacją oraz do 130 lat w pozostałych leśnictwach Nadleśnictwa.
   Uzasadnienie:
   - Podniesienie wieku rębności spowoduje zwiększenie się ilości wielkowymiarowego drewna martwego koniecznego do przetrwania owadów saproksylobiontycznych,
   - Podniesienie wieku rębności spowoduje poprawienie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami, w tym gatunków ptaków- głównie dzięciołów, wymienionych w „dyrektywie ptasiej" ważnych dla Wspólnoty Europejskiej.
   - Ze względu na oddziaływanie trans graniczne w stosunku do Magurskiego Parku Narodowego potrzebne jest zachowanie w pobliżu jego granic drzewostanów starszych z większą ilością martwego drewna wielkowymiarowego, by stworzyć bufor ochronny dla wyżej wymienionych gatunków i umożliwić rozprzestrzenianie się ich na nowe tereny.
   -Drewno postrzelane, oraz uszkodzone poprzez występowanie czynników abiotycznych już jest surowcem zdeprecjonowanym, tak więc podniesienie wieku rębności nie spowoduje już większych uszkodzeń drzew, których pod względem ekonomicznym i tak nie opłaca się pozyskiwać, za to spowoduje podniesienie walorów przyrodniczych i poprawę warunków siedlisk rzadkich gatunków saproksylobiontów takich jak *Cucujus cinnaberinus, Rhysodes sulcatus, Boros schneideri* a także innych gatunków związanych z martwym drewnem.

2. Ochrona stref przypotokowych o szerokości nie mniejszej niż 30 metrów od koryta potoku, oraz źródlisk, mierząc w sposób kartograficzny w rzucie poziomym, jako ostoi ksylobiontów.
   Uzasadnienie:
   - W strefach przypotokowych występuje większa koncentracja martwego drewna i starych drzew, jest tam wyższa wilgotność i głębsze zacienienie, co sprawia, że koncentrują się tu gatunki związane z lasem o charakterze pierwotnym: chrząszcze (np. *Ampedus melanurus*), mchy (np. *Buxbaumia viridis*), porosty (np. *Lobaria pulmonaria*), wątrobowce (np. *Nowellia curvifolia*). Koryta górskich potoków są też miejscem bytowania biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus.* Wobec tego utworzenie takich stref przyczyni się do ochrony tych gatunków oraz zachowania bioróżnorodności,
   - W strefach tych występują duże trudności w pozyskiwaniu drewna, zwiększające koszty i powodujące większe niż w innych miejscach niebezpieczeństwo dla pracowników wykonujących prace leśne. Patrząc od strony ekonomicznej pozyskiwanie w tych miejscach nie jest opłacalne, za to korzyści płynące z ochrony przyrody są nieocenione.

3. Utworzenie min. 100m stref w każdą stronę od szlaków turystycznych bez pozyskania drewna z możliwością usuwania drzew bezpośrednio zagrażających turystom.
   Uzasadnienie:
   - Z uwagi na wysokie walory turystyczne regionu, utworzenie tego typu stref pozwoli na zwiększenie walorów krajobrazowych terenów przy szlakach turystycznych,
   - Utworzenie tego typu stref poprawi jakość ochrony przyrody przez zwiększenie się udziału drewna martwego a co za tym idzie pozwoli na zachowanie lub zwiększenie bioróżnorodności w wyżej wymienionych strefach.

4. Pozostawianie wszystkich martwych i zamierających drzew jodły, buka i in. gatunków liściastych, grubszych niż 30cm: całego wydzielającego się posuszu oraz wykrotów i złomów (>30cm średnicy).
   Uzasadnienie:
   -Pozostawienie takich drzew jest niezbędne by poprawić zbyt niski wskaźnik zasobności w wielkowymiarowe martwe drewno, – co jest konieczne by poprawić wskaźniki ochrony m.in. dla ponurka Schneidera, zagłębka bruzdkowanego i zgniotka cynobrowego.

5. Utworzenie ostoi ksylobiontów w oddziałach ze stwierdzonym występowaniem ich rzadkich i zagrożonych gatunków, w szczególności na terenie siedlisk przyrodniczych obszarów Natura 2000, a także w oddziałach z podejrzeniem występowania tych gatunków, czyli w lokalizacjach: o bogatych zasobach martwego drewna, o szczególnie dobrych warunkach sprzyjających gromadzeniu się martwego drewna, w dolinach potoków i jarów, na stromych zboczach, w trudno dostępnych miejscach, a także w obszarach występowania cennych fragmentów rodzimej przyrody.
   Uzasadnienie:
   -Gatunki takie jak *Cucujus cinnaberinus, Rhysodes sulcatus, Boros schneideri* oraz inne rzadkie gatunki saproksyliczne są bardzo wrażliwe na zmiany ekosystemowe, wobec tego utworzenie w miejscach ich występowania, oraz miejscach ich prawdopodobnego występowania ostoi ksylobiontów umożliwi ich skuteczną ochronę,
   -Gatunki powyższe są gatunkami mało mobilnymi a ich występowanie wskazuje na wysoki stopień naturalności zamieszkałych przez nie siedlisk. Utworzenie w miejscach ich występowania, oraz miejscach ich prawdopodobnego występowania ostoi ksylobiontów pozwoli chronić nie tylko wyżej wymienione gatunki, ale również cały ekosystem, co przyczyni się do zachowania bioróżnorodności nie tylko w chronionych w ten sposób obszarach, ale również i w całym Nadleśnictwie.

6. Umieszczenie w Planie Ochrony Przyrody zapisu o „pozostawianie bez użytkowania **nie mniej niż 5%** powierzchni drzewostanów rębnych na siedliskach przyrodniczych, w grupach nie mniejszych niż 6 arów".
   Uzasadnienie:
   - Pozostawienie bez użytkowania powierzchni **nie mniejszej niż 5%** przyczyni się do realnego zwiększenia powierzchni drzewostanów nieużytkowanych, a co za tym idzie spowoduje zwiększenie szansy na: zachowanie bioróżnorodności, podniesienie ilości drewna martwego.

7. Rozpoznanie siedlisk przyrodniczych powinno zostać uszczegółowione w stosunku do poprzednich inwentaryzacji poprzez skartowanie płatów siedlisk niestanowiących całych pododdziałów, w szczególności płatów jaworzyn, oraz siedlisk łęgowych o charakterze smug przypotokowych.

8. Wykonanie pomiaru drewna martwego z uwzględnieniem dwóch klas grubości- drewno do średnicy powyżej 50 cm i długości powyżej 3m, oraz drewno powyżej tych wymiarów.
   Uzasadnienie:
   - Tak zwane „drewno martwe" jest bardzo ważnym elementem dla różnorodności biologicznej, dlatego stan drewna martwego powinien być rozpoznany i monitorowany.

9. Włączenie w całości siedliska przyrodniczego 9180 (Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach- *Tilio plathyphyllis- Acerion pseudoplatani*) wraz z 50 metrowym buforem do gospodarstwa specjalnego bez wskazań gospodarczych.
   Uzasadnienie:

- Jaworzyny są siedliskami bardzo wrażliwymi na zmianę warunków glebowych, wilgotnościowych i świetlnych. Siedlisko narażone jest na wiele zagrożeń, jak np. przypadkowe przeprowadzenie drogi zrywkowej, która może przyczynić się do odwodnienia terenu i zaniku siedliska. Włączenie w całości tego siedliska do gospodarstwa specjalnego bez wskazań gospodarczych, wraz z utworzeniem strefy buforowej pozwoli na zapobieżenie ewentualnym zmianom w siedlisku i zachowaniu unikalnego charakteru jaworzyn,
- Jaworzyny porastają prawie zawsze strome stoki i miejsca wilgotne, w których pozyskiwanie drewna jest bardzo utrudnione lub wręcz niemożliwe, oraz niebezpieczne dla osób prowadzących prace leśne,
- Działanie tego typu wpłynie nie tylko na poprawę ochrony samych jaworzyn, ale również pozwoli na zwiększenie ilości wielkowymiarowego drewna martwego w ich sąsiedztwie a co za tym idzie poprawienie warunków bytowania wielu saproksylobiontów, co z kolei wpłynie na zachowanie bioróżnorodności.
- Zbiorowiska jaworzyny górskiej są zbiorowiskami o bardzo małej łącznej powierzchni, i stanowią marginalny ułamek całej powierzchni Nadleśnictwa. Włączenie w całości siedliska przyrodniczego 9180 wraz z 50 metrowym buforem do gospodarstwa specjalnego bez wskazań gospodarczych, nie zmniejszy istotnie powierzchni gospodarowania, za to przyczyni się do polepszenia jakości ochrony przyrody i zachowania bioróżnorodności.
- Włączenie tych siedlisk do gospodarstwa specjalnego wraz z 50- metrowym buforem sprawi, że zbędne będzie projektowanie dla tego typu drzewostanu, składu odnowień i rębni.

10. Dla TD Jd-Bk zarówno w siedliskach przyrodniczych, jak i poza nimi sugeruje wprowadzenie 50- letniego okresu odnowienia.
    Uzasadnienie:
    -Wydłużenie okresu odnowienia przyczyni się do dłuższego pozostawienia starych drzew dłużej przy życiu, a co za tym idzie pozwoli na polepszenie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami,
    -Wydłużenie okresu odnowienia, sprawi, że ta sama ilość drewna będzie usuwana przez dłuższy czas, co zmniejszy częstotliwość wchodzenia do lasu z cięciami, przez co wydłuży się czas „spokoju" w lesie, który jest potrzebny dla gatunków o cechach antropofobicznych,
    - Wydłużenie okresu odnowienia przyczyni się do zwiększenia ilości martwego drewna.

11. Dla siedliska 9170 (Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny- *Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*) proponuje typ drzewostanu z grabem, np. Gb-Db, Gb-Jd-Db;

12. Zaliczenie do gospodarstwa specjalnego drzewostanów bezpośrednio sąsiadujących z Magurskim PN.
    Uzasadnienie:
    - Ze względu na oddziaływanie transgraniczne w stosunku do Magurskiego Parku Narodowego potrzebne jest zachowanie w pobliżu jego granic drzewostanów nie gospodarowanych, z większą ilością martwego drewna wielkowymiarowego- z racji szczególnej roli jakie pełnią te drzewostany w sąsiedztwie obszaru chronionego.

13. Uwzględnienie szczególnego przyrodniczego znaczenia niektórych drzewostanów, poprzez podwyższenie ich wieku dojrzałości rębnej o 10-20 lat, w szczególności drzewostanów w otulinie Magurskiego PN, otulinach rezerwatów, w siedliskach przyrodniczych obszarów Natura 2000 oraz drzewostanów z przewagą jawora, grabu lub wiązu.
    Uzasadnienie:
    -Podwyższenie wieku dojrzałości rębnej drzewostanów pozwoli na zwiększenie udziału i liczby starych drzew, w miejscach kluczowych dla ochrony przyrody, oraz drzewostanów z rzadkim składem gatunkowym, pozwoli na zwiększenie ilości drewna martwego, oraz na

wydłużenie okresu „spokoju” w lesie poprzez rozciągnięcie prac w czasie, co jest kluczowe dla gatunków antropofobicznych. Z przyrodniczego punktu widzenia takie działanie jest zasadne i realne wpłynie na zwiększenie stopnia ochrony przyrody nie tylko na terenie Nadleśnictwa, ale również i w jego sąsiedztwie.

14. Nie wycinanie i pozostawienie na pniu wszystkich głównych gatunków drzew właściwych dla puszczy karpackiej, o odpowiednich dla siebie obwodach pierśnicowych- jodła 300 cm, buk- 300 cm, jawor- 250 cm, jesion- 250 cm, dąb szypułkowy 380 cm, dąb bezszypułkowy 300 cm, grab- 190 cm.
    Uzasadnienie:
    - Drzewa o wymiarach pomnikowych pełnią bardzo wiele funkcji biocenotycznych- są mieszkaniem i środowiskiem życia wielu grup organizmów, od gryzoni, przez ptaki po owady. Są także najczęstszym miejscem występowania rzadkich organizmów, w Polsce prawnie chronionych, a także często zagrożonych wyginięciem, takich jak np. granicznik płucnik, puchlinka ząbkowana, brodaczki, kobierniki, odnożyce, nibypłucnik i wiele innych.
    - Drzewa o powyższych wymiarach najczęściej są drzewami o bardzo słabej wartości technicznej i koszty ich pozyskania oraz zrywki są często wyższe niż zysk z ich pozyskania. Wobec tego wątpliwy zysk z pozyskania tego rodzaju drzew jest niewspółmierny z wielkim zyskiem przyrodniczym który wiąże się z pozostawieniem tych drzew na pniu.

W związku z możliwością składania uwag do założeń do sporządzenia projektów planów urządzenia lasu, na lata 2018 – 2027 dla **Nadleśnictwa Kołaczyce**, wnoszę o uwzględnienie następujących wniosków:

1. Ochrona stref przypotokowych o szerokości nie mniejszej niż 30 metrów od koryta potoku, oraz źródlisk, mierząc w sposób kartograficzny w rzucie poziomym, jako ostoi ksylobiontów.
   Uzasadnienie:
   - W strefach przypotokowych występuje większa koncentracja martwego drewna i starych drzew, jest tam wyższa wilgotność i głębsze zacienienie, co sprawia, że koncentrują się tu gatunki związane z lasem o charakterze pierwotnym: chrząszcze (np. *Ampedus melanurus*), mchy (np. *Buxbaumia viridis*), porosty (np. *Lobaria pulmonaria*), wątrobowce (np. *Nowellia curvifolia*). Koryta górskich potoków są też miejscem bytowania biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus.* Wobec tego utworzenie takich stref przyczyni się do ochrony tych gatunków oraz zachowania bioróżnorodności,
   - W strefach tych występują duże trudności w pozyskiwaniu drewna, zwiększające koszty i powodujące większe niż w innych miejscach niebezpieczeństwo dla pracowników wykonujących prace leśne. Patrząc od strony ekonomicznej pozyskiwanie w tych miejscach nie jest opłacalne, za to korzyści płynące z ochrony przyrody są nieocenione.

2. Utworzenie min. 100m stref w każdą stronę od szlaków turystycznych bez pozyskania drewna z możliwością usuwania drzew bezpośrednio zagrażających turystom.
   Uzasadnienie:
   - Z uwagi na wysokie walory turystyczne regionu i bliskość Magurskiego Parku Narodowego, utworzenie tego typu stref pozwoli na zwiększenie walorów krajobrazowych terenów przy szlakach turystycznych,
   - Utworzenie tego typu stref poprawi jakość ochrony przyrody przez zwiększenie się udziału drewna martwego a co za tym idzie pozwoli na zachowanie lub zwiększenie bioróżnorodności w utworzonych strefach.

3. Pozostawianie wszystkich martwych i zamierających drzew jodły, buka i in. gatunków liściastych, grubszych niż 30cm: całego wydzielającego się posuszu oraz wykrotów i złomów (>30cm średnicy).
   Uzasadnienie:
   -Pozostawienie takich drzew jest niezbędne by poprawić zbyt niski wskaźnik zasobności w wielkowymiarowe martwe drewno, – co jest konieczne by poprawić wskaźniki ochrony m.in. dla ponurka Schneidera, zagłębka bruzdkowanego i zgniotka cynobrowego.

4. Utworzenie ostoi ksylobiontów w oddziałach ze stwierdzonym występowaniem ich rzadkich i zagrożonych gatunków, w szczególności na terenie siedlisk przyrodniczych obszarów Natura 2000, a także w oddziałach z podejrzeniem występowania tych gatunków, czyli w lokalizacjach: o bogatych zasobach martwego drewna, o szczególnie dobrych warunkach sprzyjających gromadzeniu się martwego drewna, w dolinach potoków i jarów, na stromych zboczach, w trudno dostępnych miejscach, a także w obszarach występowania cennych fragmentów rodzimej przyrody.
   Uzasadnienie:
   -Gatunki takie jak *Cucujus cinnaberinus, Rhysodes sulcatus, Boros schneideri* oraz inne rzadkie gatunki saproksyliczne są bardzo wrażliwe na zmiany ekosystemowe, wobec tego utworzenie w miejscach ich występowania, oraz miejscach ich prawdopodobnego występowania ostoi ksylobiontów umożliwi ich skuteczną ochronę,

-Gatunki powyższe są gatunkami mało mobilnymi a ich występowanie wskazuje na wysoki stopień naturalności zamieszkałych przez nie siedlisk. Utworzenie w miejscach ich występowania, oraz miejscach ich prawdopodobnego występowania ostoi ksylobiontów pozwoli chronić nie tylko wyżej wymienione gatunki, ale również cały ekosystem, co przyczyni się do zachowania bioróżnorodności nie tylko w chronionych w ten sposób obszarach, ale również i w całym Nadleśnictwie.

5. Umieszczenie w Planie Ochrony Przyrody zapisu o „pozostawianie bez użytkowania **nie mniej niż 5%** powierzchni drzewostanów rębnych na siedliskach przyrodniczych, w grupach nie mniejszych niż 6 arów".
   Uzasadnienie:
   - Pozostawienie bez użytkowania powierzchni **nie mniejszej niż 5%** przyczyni się do realnego zwiększenia powierzchni drzewostanów nieużytkowanych, a co za tym idzie spowoduje zwiększenie szansy na: zachowanie bioróżnorodności, podniesienie ilości drewna martwego.

6. Rozpoznanie siedlisk przyrodniczych powinno zostać uszczegółowione w stosunku do poprzednich inwentaryzacji poprzez skartowanie płatów siedlisk niestanowiących całych pododdziałów, w szczególności płatów jaworzyn, oraz siedlisk łęgowych o charakterze smug przypotokowych.

7. Wykonanie pomiaru drewna martwego z uwzględnieniem dwóch klas grubości- drewno do średnicy powyżej 50 cm i długości powyżej 3m, oraz drewno powyżej tych wymiarów.
   Uzasadnienie:
   - Tak zwane „drewno martwe" jest bardzo ważnym elementem dla różnorodności biologicznej, dlatego stan drewna martwego powinien być rozpoznany i monitorowany.

8. Dla TD Jd-Bk zarówno w siedliskach przyrodniczych, jak i poza nimi sugeruje wprowadzenie 50- letniego okresu odnowienia.
   Uzasadnienie:
   -Wydłużenie okresu odnowienia przyczyni się do dłuższego pozostawienia starych drzew dłużej przy życiu, a co za tym idzie pozwoli na polepszenie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami,
   -Wydłużenie okresu odnowienia, sprawi, że ta sama ilość drewna będzie usuwana przez dłuższy czas, co zmniejszy częstotliwość wchodzenia do lasu z cięciami, przez co wydłuży się czas „spokoju" w lesie, który jest potrzebny dla gatunków o cechach antropofobicznych,
   - Wydłużenie okresu odnowienia przyczyni się do zwiększenia ilości martwego drewna.

9. Dla siedliska 9170 (Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny- *Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*) proponuje typ drzewostanu z grabem, np. Gb-Db, Gb-Jd-Db;

10. Zaliczenie do gospodarstwa specjalnego drzewostanów bezpośrednio sąsiadujących z Magurskim PN.
    Uzasadnienie:
    - Ze względu na oddziaływanie transgraniczne w stosunku do Magurskiego Parku Narodowego potrzebne jest zachowanie w pobliżu jego granic drzewostanów nie gospodarowanych, z większą ilością martwego drewna wielkowymiarowego- z racji szczególnej roli jakie pełnią te drzewostany w sąsiedztwie obszaru chronionego.

11. Uwzględnienie szczególnego przyrodniczego znaczenia niektórych drzewostanów, poprzez podwyższenie ich wieku dojrzałości rębnej o 10-20 lat, w szczególności drzewostanów w

otulinie Magurskiego PN, otulinach rezerwatów, w siedliskach przyrodniczych obszarów Natura 2000 oraz drzewostanów z przewagą jawora, grabu lub wiązu.
Uzasadnienie:
-Podwyższenie wieku dojrzałości rębnej drzewostanów pozwoli na zwiększenie udziału i liczby starych drzew, w miejscach kluczowych dla ochrony przyrody, oraz drzewostanów z rzadkim składem gatunkowym, pozwoli na zwiększenie ilości drewna martwego, oraz na wydłużenie okresu „spokoju" w lesie poprzez rozciągnięcie prac w czasie, co jest kluczowe dla gatunków antropofobicznych. Z przyrodniczego punktu widzenia takie działanie jest zasadne i realne wpłynie na zwiększenie stopnia ochrony przyrody nie tylko na terenie Nadleśnictwa, ale również i w jego sąsiedztwie.

12. Nie wycinanie i pozostawienie na pniu wszystkich głównych gatunków drzew właściwych dla puszczy karpackiej, o odpowiednich dla siebie obwodach pierśnicowych- jodła 300 cm, buk- 300 cm, jawor- 250 cm, jesion- 250 cm, dąb szypułkowy 380 cm, dąb bezszypułkowy 300 cm, grab- 190 cm.
Uzasadnienie:
- Drzewa o wymiarach pomnikowych pełnią bardzo wiele funkcji biocenotycznych- są mieszkaniem i środowiskiem życia wielu grup organizmów, od gryzoni, przez ptaki po owady. Są także najczęstszym miejscem występowania rzadkich organizmów, w Polsce prawnie chronionych, a także często zagrożonych wyginięciem, takich jak np. granicznik płucnik, puchlinka ząbkowana, brodaczki, kobierniki, odnożyce, nibypłucnik i wiele innych.
- Drzewa o powyższych wymiarach najczęściej są drzewami o bardzo słabej wartości technicznej i koszty ich pozyskania oraz zrywki są często wyższe niż zysk z ich pozyskania. Wobec tego wątpliwy zysk z pozyskania tego rodzaju drzew jest niewspółmierny z wielkim zyskiem przyrodniczym który wiąże się z pozostawieniem tych drzew na pniu.

W związku z możliwością składania uwag do założeń do sporządzenia projektów planów urządzenia lasu, na lata 2018 – 2027 dla **Nadleśnictwa Krasiczyn**, wnoszę o uwzględnienie następujących wniosków:

1. Ochrona stref przypotokowych o szerokości nie mniejszej niż 30 metrów od koryta potoku, oraz źródlisk, mierząc w sposób kartograficzny w rzucie poziomym, jako ostoi ksylobiontów.
   Uzasadnienie:
   - W strefach przypotokowych występuje większa koncentracja martwego drewna i starych drzew, jest tam wyższa wilgotność i głębsze zacienienie, co sprawia, że koncentrują się tu gatunki związane z lasem o charakterze pierwotnym: chrząszcze (np. *Ampedus melanurus*), mchy (np. *Buxbaumia viridis*), porosty (np. *Lobaria pulmonaria*), wątrobowce (np. *Nowellia curvifolia*). Koryta górskich potoków są też miejscem bytowania biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus.* Wobec tego utworzenie takich stref przyczyni się do ochrony tych gatunków oraz zachowania bioróżnorodności,
   - W strefach tych występują duże trudności w pozyskiwaniu drewna, zwiększające koszty i powodujące większe niż w innych miejscach niebezpieczeństwo dla pracowników wykonujących prace leśne. Patrząc od strony ekonomicznej pozyskiwanie w tych miejscach nie jest opłacalne, za to korzyści płynące z ochrony przyrody są nieocenione.

2. Utworzenie min. 100m stref w każdą stronę od szlaków turystycznych bez pozyskania drewna z możliwością usuwania drzew bezpośrednio zagrażających turystom.
   Uzasadnienie:
   - Z uwagi na wysokie walory turystyczne regionu, utworzenie tego typu stref pozwoli na zwiększenie walorów krajobrazowych terenów przy szlakach turystycznych,
   - Utworzenie tego typu stref poprawi jakość ochrony przyrody przez zwiększenie się udziału drewna martwego a co za tym idzie pozwoli na zachowanie lub zwiększenie bioróżnorodności w wyżej wymienionych strefach.

3. Pozostawianie wszystkich martwych i zamierających drzew jodły, buka i in. gatunków liściastych, grubszych niż 30cm- całego wydzielającego się posuszu oraz wykrotów i złomów (>30cm średnicy).
   Uzasadnienie:
   -Pozostawienie takich drzew jest niezbędne by poprawić zbyt niski wskaźnik zasobności w wielkowymiarowe martwe drewno, – co jest konieczne by poprawić wskaźniki ochrony m.in. dla ponurka Schneidera, zagłębka bruzdkowanego i zgniotka cynobrowego.

4. Utworzenie ostoi ksylobiontów wokół miejsc stwierdzenia zagłębka bruzdkowanego, na powierzchni nie mniejszej niż 100ha wokół każdego ze stanowisk gatunku, według lokalizacji podanych w „Raporcie z monitoringu owadów przeprowadzonego na potrzeby planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 Ostoja przemyska PLH 180012 w 2012/2013 roku w zakresie projektu POIS 05.03.00-00-186/09 Autorstwa Radosława Michalskiego i Andrzeja Melke (3 lokalizacje).
   Uzasadnienie:
   -Gatunek ten oraz inne rzadkie gatunki saproksyliczne są bardzo wrażliwe na zmiany ekosystemowe, wobec tego utworzenie w miejscach ich występowania ostoi ksylobiontów umożliwi ich skuteczną ochronę,
   -Gatunek ten oraz inne rzadkie gatunki saproksyliczne są gatunkami mało mobilnymi a ich występowanie wskazuje na wysoki stopień naturalności zamieszkałych przez nie siedlisk. Utworzenie w miejscach ich występowania ostoi ksylobiontów pozwoli chronić nie tylko wyżej wymienione gatunki, ale również cały ekosystem, co przyczyni się do zachowania

bioróżnorodności nie tylko w chronionych w ten sposób obszarach, ale również i w całym nadleśnictwie.
-Utworzenie stref odpowiedniej wielkości, po 100ha na każdą z trzech lokalizacji stwierdzonego występowania zagłębka bruzdkowanego, nie tylko przyczyni się do skutecznej ochrony tego gatunku, ale również pozwoli na jego dyspersję. Ponadto wielkość 100 ha na każde stwierdzone stanowisko, jest w stosunku do ogólnej wielkości Nadleśnictwa wielkością niewielką, za to korzyści ekologiczne płynące z ustanowienia tej wielkości stref są nieocenione dla ochrony przyrody nie tylko jego terenie, ale ii w całych Karpatach.

5. Umieszczenie w Planie Ochrony Przyrody zapisu o „pozostawianie bez użytkowania **nie mniej niż 5%** powierzchni drzewostanów rębnych na siedliskach przyrodniczych, w grupach nie mniejszych niż 6 arów".
   Uzasadnienie:
   - Pozostawienie bez użytkowania powierzchni **nie mniejszej niż 5%** przyczyni się do realnego zwiększenia powierzchni drzewostanów nieużytkowanych, a co za tym idzie spowoduje zwiększenie szansy na: zachowanie bioróżnorodności, podniesienie ilości drewna martwego.

6. Rozpoznanie siedlisk przyrodniczych powinno zostać uszczegółowione w stosunku do poprzednich inwentaryzacji poprzez skartowanie płatów siedlisk niestanowiących całych pododdziałów, w szczególności płatów jaworzyn, oraz siedlisk łęgowych o charakterze smug przypotokowych.

7. Wykonanie pomiaru drewna martwego z uwzględnieniem dwóch klas grubości- drewno do średnicy powyżej 50 cm i długości powyżej 3m, oraz drewno powyżej tych wymiarów.
   Uzasadnienie:
   - Tak zwane „drewno martwe" jest bardzo ważnym elementem dla różnorodności biologicznej, dlatego stan drewna martwego powinien być rozpoznany i monitorowany.

8. Dla TD Jd-Bk zarówno w siedliskach przyrodniczych, jak i poza nimi sugerujemy wprowadzenie 50- letniego okresu odnowienia.
   Uzasadnienie:
   -Wydłużenie okresu odnowienia przyczyni się do dłuższego pozostawienia starych drzew dłużej przy życiu, a co za tym idzie pozwoli na polepszenie warunków bytowania dla gatunków związanych ze starodrzewami,
   -Wydłużenie okresu odnowienia, sprawi, że ta sama ilość drewna będzie usuwana przez dłuższy czas, co zmniejszy częstotliwość wchodzenia do lasu z cięciami, przez co wydłuży się czas „spokoju" w lesie, który jest potrzebny dla gatunków o cechach antropofobicznych,
   - Wydłużenie okresu odnowienia przyczyni się do zwiększenia ilości martwego drewna.

9. Dla siedliska 9170 (Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny- *Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*) proponuje typ drzewostanu z grabem, np. Gb-Db, Gb-Jd-Db;

10. Uwzględnienie szczególnego przyrodniczego znaczenia niektórych drzewostanów, poprzez podwyższenie ich wieku dojrzałości rębnej o 10-20 lat, w szczególności drzewostanów w otulinach rezerwatów, w siedliskach przyrodniczych obszarów Natura 2000 oraz drzewostanów z przewagą jawora, grabu lub wiązu.
    Uzasadnienie:
    -Podwyższenie wieku dojrzałości rębnej drzewostanów pozwoli na zwiększenie udziału i liczby starych drzew, w miejscach kluczowych dla ochrony przyrody, oraz drzewostanów z rzadkim składem gatunkowym, pozwoli na zwiększenie ilości drewna martwego, oraz na wydłużenie okresu „spokoju" w lesie poprzez rozciągnięcie prac w czasie, co jest kluczowe dla

gatunków antropofobicznych. Z przyrodniczego punktu widzenia takie działanie jest zasadne i realne wpłynie na zwiększenie stopnia ochrony przyrody na terenie Nadleśnictwa.

11. Nie wycinanie i pozostawienie na pniu wszystkich głównych gatunków drzew właściwych dla puszczy karpackiej, o odpowiednich dla siebie obwodach pierśnicowych- jodła 300 cm, buk- 300 cm, jawor- 250 cm, jesion- 250 cm, dąb szypułkowy 380 cm, dąb bezszypułkowy 300 cm, grab- 190 cm.
    Uzasadnienie:
    - Drzewa o wymiarach pomnikowych pełnią bardzo wiele funkcji biocenotycznych- są mieszkaniem i środowiskiem życia wielu grup organizmów, od gryzoni, przez ptaki po owady. Są także najczęstszym miejscem występowania rzadkich organizmów, w Polsce prawnie chronionych, a także często zagrożonych wyginięciem, takich jak np. granicznik płucnik, puchlinka ząbkowana, brodaczki, kobierniki, odnożyce, nibypłucnik i wiele innych.
    - Drzewa o powyższych wymiarach najczęściej są drzewami o bardzo słabej wartości technicznej i koszty ich pozyskania oraz zrywki są często wyższe niż zysk z ich pozyskania. Wobec tego wątpliwy zysk z pozyskania tego rodzaju drzew jest niewspółmierny z wielkim zyskiem przyrodniczym który wiąże się z pozostawieniem tych drzew na pniu.